

Veiligheid staat voorop

Stevig hok voor de eigen stier

Een eigen stier staat op grotere melkveebedrijven na jaren van afwezigheid weer in de belangstelling. Als dekstier of zoekstier moet hij de vruchtbaarheid verbeteren. Zo'n stier vraagt om een goede huisvesting.

Tekst en foto's: Gertjan Zevenbergen

Jaren geleden, toen kunstmatige inseminatie nog niet werd toegepast, had zo goed als iedere melkveehouder een stier. Een dier waar je voorzichtig mee moest omgaan, want vertrouwen kon je zeker oudere exemplaren niet. Daar komen ook de veehouders achter die nu weer een stier op stal hebben. Het zijn ondertussen allang niet meer alleen de biologische veehouders, die het fokken met een eigen stier als de meest natuurlijke manier van fokken zien, die een eigen stier aanhouden. Ook melkveehouders met een gangbaar bedrijf zien de voordelen van een eigen stier. Doordat bedrijven snel groeien en de melkproductie toeneemt, zien melkveehouders hun koeien niet altijd op tijd of soms zelfs helemaal niet tochtig. Als gevolg daarvan en van een verminderde vruchtbaarheid in het algemeen, krijg je koeien niet op tijd drachtig. Cijfers van veeverbeteringsorganisatie CRV bevestigen dat. De tussenkalftijd stijgt. Bedroeg die in 1995 nog 390 dagen, in 2005 was dat al 411 dagen. En volgens de laatste gegevens liep de tussenkalftijd in 2009 op tot 417 dagen. Ga je er net als rekenmodellen van Wageningen Universiteit van uit dat iedere dag dat die tussenkalftijd langer is dan een jaar geld kost, door een lagere levensproductie en minder kalveren, dan moet je iets doen om koeien sneller drachtig te krijgen. Daar kan een eigen stier bij helpen. Maar hoe houd je die dan? Los, tussen de rest van de koeien? Het is niet de meest verstandige oplossing. Want stieren zijn, zoals gezegd, niet altijd even betrouwbaar. Zeker als ze ouder worden dan twee jaar wordt hun gedrag onberekenbaarder omdat ze meer kuddebeschermgedrag gaan vertonen. De meeste

ligboxen en voerhekken zijn doorgaans ook niet berekend op het gedrag van zo'n zware dekstier. Je kunt een stier aanbinden, maar dat betekent wel dat je het dier moet losmaken en aan een touw mee moet nemen of naar een ander hok moet jagen op het moment dat je een koe of pink wilt laten dekken. En als zoekstier is zo'n aangebonden dier ook niet bruikbaar. Een eigen hok voor iedere stier in de stal is de beste oplossing. Niet alleen omdat het dier zo het meeste contact met de koeien heeft, maar ook vanwege de veiligheid.

Niet in de buurt van de robot

Dat stierenhok moet aan een paar eisen voldoen. Ten eerste zou het hok niet te groot mogen zijn. Je moet het dier immers, al dan niet met een stok, het hok uit kunnen jagen zonder dat je zelf in het stierenhok komt. Moet de stier in zijn box een koe kunnen dekken dan moet het hok minstens 5 x 4 meter groot zijn. Groter mag en komt het welzijn van het dier alleen maar ten goede. Hoef het dier niet in het hok te dekken, dan is een ruimte van 3 x 3 meter weliswaar gangbaar, maar te klein. Ook hier geldt, groter is beter. Hoe groot het hok precies wordt, hangt vaak af van de breedte van de roosters en een eventueel boxdek dat je als ligplaats wilt gebruiken. Een goede plaats voor het hok is aan het einde van de roosters, vlak achter het voerhek. Het moet in ieder geval een plaats zijn waar je goed zicht op hebt, zodat je eventuele tochtige koeien die bij de stier komen kijken, kunt zien. Je kunt dan ook het dekken controleren. Welke plaats het best past, hangt af van de inrichting van de stal en kan zowel voor- als achterin de stal zijn.

| Stieren? Let op lichaamstaal

Arbo-organisatie Stigas is niet enthousiast over het houden van stieren. Te gevaarlijk. Want hoe je een stier ook huisvest, het blijft oppassen met dit dier. Maar goed, heb je dan toch een eigen stier, dan doe je er goed aan op de lichaamstaal, de houding en het gedrag van het dier te letten. Daarmee kun je ongelukken voorkomen. Houdt een stier bijvoorbeeld de kop laag, kijkt hij de persoon voor hem met gekromde schouders aan en maakt hij zijn lichaam breder en groter door onder meer zijn rug te krommen, dan vertoont het dier dominant gedrag en wordt hij gevaarlijk. Wordt hij nog agressiever, dan zal hij met de voorpoten en de hoorns grond opgooien en begint hij te snuiven. Ook een losjes tussen de benen hangende staart toont aan dat het dier gespannen is. Het advies? Maak dat je weg komt... Er zijn nog meer tips die het werken met een stier minder gevaarlijk maken. Zo is het goed om jonge stiertjes snel te onthoornen. Ring het dier ook op tijd en houd alleen een jonge stier tot een leeftijd van twee jaar aan. Mocht je toch een stier aan de hand uit het hok halen, gebruik dan twee touwen. Maak er een vast aan het halster en de ander aan de neusring. Geleid de stier met zijn tweeën en draag dan veilige kleding, zoals laarzen met stalen neuzen. Stigas benadrukt dat je er altijd rekening mee moet houden dat stier plotseling agressief kan worden. Ook als je ze mak hebt gemaakt en het dier zich lange tijd achter een goed gedraagt. Kinderen kunnen dat moeilijker inschatten. Ze mogen dus niet in de buurt van de stier spelen.

Door in een uitsparing in de muur van het stierenhek een antenne van de koeherkenning te monteren, wordt duidelijk welke koeien regelmatig bij de stier kijken.

‘De natuur werkt gemakkelijker dan techniek’

Het stierenhek moet stevig worden gebouwd. Liefst met een hoge muur, zodat de stier er niet overheen kan springen. Via het hek houdt hij contact met de koeien.

Op de vloer van het stierenhek moet een zacht materiaal liggen. Beton is te hard voor de zware dieren. Rubber voldoet goed.

Melk je met robots, dan is het niet verstandig om de stier vlak bij deze automatische melksystemen te huisvesten. Dat zorgt voor te veel onrust bij de robots, wat de melkfrequentie kan beïnvloeden.

Door het stierenhek een plaats te geven langs het voerhek, wordt het de stier tegelijk met de koeien gevoerd. Dat scheelt tijd. Om te kunnen vreten is een voerhek nodig. Een dubbele buis kan natuurlijk, maar daaraan kun je de stier slecht vastzetten. Het zelfsluitende voerhek van de melkkoeien is voor dat werk te klein en niet stevig genoeg. Een stier is sterk en zijn schofthoogte bedraagt al snel 1,60 meter. Daarom heeft Spinder als een van de weinige grote stalinrichters een speciaal stierenhek in zijn programma. Het zelfsluitende veiligheidshek is 1,22 meter hoog. Daarmee is het hek 17 cm hoger dan het zelfsluitende voerhek van de melkkoeien. Het is hek is robuust uitgevoerd met zijn 2,5 duims grote onderbuis. De standers zijn net als het bovenprofiel vierkant en 80x80 mm groot. De halsbreedte is, afhankelijk van de leeftijd en grootte van het dier, in trapjes van 4 cm instelbaar van 20 tot 32 cm. Dat Spinder over het hek heeft nagedacht, bewijst de stalinrichter doordat in het hek

twee dieren tegelijkertijd vastgezet en individueel losgemaakt kunnen worden. Dat is handig als je de stier moet behandelen of als je de koe na het dekken snel uit het hok wilt drijven. Mocht je toch in het hok moeten zijn, dan hoeft je je geen zorgen te maken over een stier die plots achter je staat.

De stalinrichter heeft ook rekening gehouden met het afvoeren van de stier. Daarvoor is een deur aan het hek gemonteerd met een vergrendeling die de stier niet kan bedienen. Het hek staat op een 30 cm hoog muurtje. Bij de deur is dit muurtje er niet, zodat de vloer van het stierenhek gelijk is aan die van de voergang. Het dier kan daardoor gemakkelijk uit het hok stappen.

Contact houden

Maar met alleen zo'n zelfsluitend voerhek ben je er nog niet. De muren van het hok moeten stevig zijn. Ze kunnen het best minimaal 20 cm breed en 1,70 meter hoog zijn. Er zijn stierenhokken met lagere muren. Dan kun je namelijk beter zien of de stier zijn werk doet en een koe dekt. Kies je echter voor een lage muur, dan bestaat de kans dat het dier er in een wilde bui overheen springt. Een lage muur heeft

wel het voordeel dat de koeien de stier kunnen zien en besnuffelen. Dat contact kun je overigens ook bij een hok met een hoge muur bewerkstelligen door een stevig, open hek te monteren. Ook hier voldoen vierkante buizen van 80x80 mm. Door dat hek, dat tot 3 meter breed mag zijn, kun je de dekken koeien bij de stier brengen.

Zorg er ook voor dat het in het hok vluchtwegen aanwezig zijn waardoor je zelf weg kunt mocht de stier agressief worden. Door in minstens twee hoeken, maar het liefst in alle vier hoeken van het hok een doorgang van minimaal 40 cm te maken, kun je makkelijk ontsnappen. Kleiner mag, maar dan bestaat de kans dat de stier zelf met zijn kop klem komt te zitten. Hij zal namelijk regelmatig zijn kop door dit mangat steken. Door voor dat mangat een zware ronde metalen paal in het beton te gieten heb je ook meteen een meer beveiligde vluchtweg.

Op de vloer van het hok moet een zachte boxbedekking liggen. Zeker als je het hok gebruikt om koeien te laten dekken is het een vereiste, omdat de dieren dan niet kunnen uitglijden. Maar ook voor de levensduur van de klauwen van de stier is het goed. Vooral zware Belgische Witblauwen,

die vanwege hun zachtaardigere karakter, goede vruchtbaarheid en hun spiervererving populair zijn onder melkveehouders, zijn gevoelig voor een harde ondergrond. Stro is vanuit dierenwelzijnsoogpunt de beste oplossing. Net als zand. Dat levert echter wel een probleem op. Je moet het hok in om het schoon te houden. En dat doe je liever niet. Heb je roosters, dan is de keuze eenvoudig: je legt er een rubbermat op of je maakt gebruik van roosterrubber. Nog mooier, maar duurder, is het gebruik van roosters met rubberinleg.

Geen uitstekende delen

Natuurlijk moet er in het stierenhek water zijn. Een eenvoudige gietijzeren drinkbak met een nippel voldoet. Sneldrinkers zijn te fragiel. Zorg er wel voor dat de drinkbak óf op een betonnen zuil staat óf beschermd wordt door een degelijke beschermbeugel. Doe je dat niet, dan zal de drinkbak gegarandeerd sneuvelen als de stier er tegenaan schuurt.

Let er ook op dat er geen uitstekende delen aan de hekken en in de rest van het hok te vinden zijn, zoals een waterleiding of bouten. Daar zou de stier namelijk met zijn neusring achter kunnen blijven haken.

Lokbox

Gebruik je de stier alleen als zoekstier en zijn hok dus vooral als lokbox, dan zul je regelmatig moeten kijken of er daadwerkelijk koeien bij het hok van de stier staan. Daarvoor heb je niet altijd de tijd. Het kan echter ook anders. Ton van Ravenhorst in het Groningse Tinallinge zag de zoekberen in de varkenshouderij en liet tijdens de bouw van zijn stierenhek een uitsparing in de 1,80 meter hoge muur maken. Een tochtige koe kan haar kop daar doorheen steken. In die uitsparing is een ringantenne geplaatst die de koe herkent aan de transponder om haar nek. Die gegevens gaan naar de computer in de melkstal. Voor de computer is de ringantenne in het stierenhek niet meer dan een extra krachtvoerbak. Iedere koe mag dagelijks 50 eenheden in die 'krachtvoerbak' nuttigen. Die eenheden staan als derde krachtvoersoort in de voercomputer. Steekt een koe haar kop door het gat in de muur, dan gaat er 1 eenheid van de 50 af. De koeien met de minste eenheden hebben dus het meest bij de stier gekeken en komen op een attentielijst. De kans is groot dat deze dieren tochtig zijn en geïnsemineerd moeten worden. "Dat is niet altijd zo", zegt Van Ravenhorst. "Vijf van de

290 koeien komen altijd bij de stier kijken en staan dus ook altijd op mijn attentielijst. Eigenlijk is deze lokbox een alternatief voor stappentellers. Wij laten de natuur haar werk doen, dat is vaak gemakkelijker en goedkoper dan techniek."

Van Ravenhorst heeft twee stieren op zijn bedrijf. De ene doet dienst als lokstier bij de hoogproductieve dieren die korter dan 170 dagen in lactatie zijn. De andere stier dekt de laagproductieve dieren die langer dan 170 dagen in lactatie zijn en loopt tussen de koeien. Wie daarvoor kiest, doet er verstandig aan voldoende hekken te hebben waarmee je gangen kunt afsluiten, zodat je zelf niet in aanraking komt met de stier. Die hekken moeten wel uitschuifbaar zijn, zodat je alle mogelijke diagonalen kunt maken om het dier weer terug in zijn hok te krijgen. □

Meer foto's van het stierenhek van Van Ravenhorst zijn op de website van Veehouderij Techniek te vinden.

Internet > www.veehouderijtechniek.nl